

RIZIK SLUČAJNIH ŠTETA SNOSI SAM OŠTEĆENIK

VISOKI TRGOVAČKI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Presuda broj: Pž 370/2004-3 od 23. kolovoza 2006.

Vijeće: Ljiljana Hrastinski Jurčec, kao predsjednica vijeća,

mr. sc. Srđan Šimac i Branka Stilinović-Petrović, kao članovi vijeća

U postupku je utvrđeno da je tužitelj pao i ozlijedio se prilikom spuštanja stepenicama na brodskoj palubi u okviru obavljanja redovitog posla za koji je bio školovan i dodatno osposobljen. Sud je na temelju izvedenih dokaza i njihove brižljive ocjene zaključio da za ovaj štetni događaj ne postoji krivnja na strani broдача jer je brodar osigurao vožete za siguran rad i tužitelju kao članu posade osigurao odgovarajuću zaštitnu opremu. Sud zaključuje da se ovdje radilo o tužiteljevoj nedovoljnoj pažnji i stoga slučaju koji mu se dogodio, a posljedice slučaja snosi onaj kojega je slučaj pogodio.

Tužitelj potražuje naknadu materijalne i nematerijalne štete koju je pretrpio uslijed tjelesne ozljede (lom podlaktice lijeve ruke) do koje je došlo za vrijeme njezgovog rada na brodu, a nakon pokliznuća na nauljenim brodskim stepenicama.

Prvostupanjski sud, Trgovački sud u Splitu, presudom broj IX P-128/1998 od 14. travnja 2003. djelomično je usvojio tužbeni zahtjev. S osnove gubitka tužiteljeve profesije dosudio je tužitelju iznos od 5.979,10 USD, s kamatama koje po viđenju plaća banka u mjestu ispunjenja na USD, u protuvrijednosti u kunama po prodajnom tečaju Dubrovačke banke d.d., Dubrovnik, koja teče od presuđenja do isplate. Tužbeni zahtjev je odbijen kao neosnovan s osnove nematerijalne štete za pretrpljene bolove, strah te s osnove materijalne štete u vidu izgubljene zarade i rente.

Ovakvu odluku prvostupanjski sud je donio ocijenivši kako na strani tuženika ne postoji odgovornost za utuženu štetu (čl. 161. st. 1. i 2. Pomorskog zakonika, "Narodne novine" broj 17/94; nastavno: PZ; u vezi s čl. 173. Zakona o obveznim odnosima, "Narodne novine" broj 53/91, 73/91, 111/93 i 3/94; nastavno: ZOO). Prvostupanjski sud je tužitelju dosudio iznos od 5.979,10 USD na ime naknade iz čl. 22. Nacionalnog kolektivnog ugovora za hrvatske pomorce od 6. svibnja 1994. (nastavno: NKU), a razmjerno stupnju invaliditeta od 15%. Naime, sukladno tom stupnju invaliditeta, prvostupanjski sud je utvrdio kako tužitelju pripada iznos od 12.000,00 USD, ali ga je umanjio za iznos od 6.029,90 USD, koji mu je na ime naknade štete već isplaćen od strane C. o. d.d., Zagreb, temeljem police Kombiniranog kolektivnog osiguranja.

Protiv prvostupanjske presude tužitelj je podnio žalbu navodeći u njoj kako je zbog gubitka profesije stekao pravo na punu naknadu u iznosu od 80.000,00 USD

prema NKU, umanjenu za iznos koji mu je već isplaćen od strane osiguratelja tuženika.

Nadalje, s pozivom na odredbe čl. 161. PZ i čl. 173. ZOO, tužitelj u žalbi navodi kako je prvostupanjski sud kod donošenja pobijane presude pošao od pogrešnog zaključka da je teret dokaza u konkretnom slučaju na tužitelju, a ne na tuženicima. Pri tome tužitelj tvrdi kako je prvostupanjski sud propustio obrazložiti zašto je utvrdio da tuženikova opasna stvar, odnosno djelatnost, nije bila uzrokom štete. Rezultati provedenog postupka, prema tužiteljevom mišljenju, jasno ukazuju kako je na predmetnim stepenicama bilo ulja, stepenice nisu imale na sebi ugrađene potrebne rukohvate i nisu bile sigurne zbog malog razmaka između prečki i njihove male širine. Sve navedeno jasno ukazuje na odgovornost tuženika za štetu koju je pretrpio tužitelj pokliznućem na tim stepenicama i padom s njih. Prema mišljenju tužitelja, suprotan zaključak prvostupanjskog suda doveo je do nezakonitosti pobijane presude, pa je tužitelj stoga i predložio drugostupanjskom sudu da preinači prvostupanjsku presudu i dosudi tužitelju ukupni iznos od 74.000,00 USD s osnove izgubljene profesije te usvoji u cijelosti tužbeni zahtjev u preostalom dijelu.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske odlučio je da je tužiteljeva žalba djelomično osnovana.

Ispitujući pobijanu presudu u granicama žalbenih razloga i pazeći po službenoj dužnosti na apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka i na pravilnu primjenu materijalnog prava (čl. 365. st. 1. i 2. Zakona o parničnom postupku, "Narodne novine" broj 53/91 i 91/92; nastavno: ZPP), Visoki trgovački sud Republike Hrvatske odlučio je da je prvostupanjska presuda djelomično pravilna i zakonita.

Odbijena je tužiteljeva žalba i potvrđena presuda Trgovačkog suda u Splitu broj IX P-128/1998 od 14. travnja 2003., u pobijanom dijelu kojim mu je dosuđen iznos od 5.979,10 USD s kamatama koje po viđenju plaća banka u mjestu ispunjenja na USD, u protuvrijednosti u kunama po prodajnom tečaju Dubrovačke banke d.d., Dubrovnik, koja teče od presuđenja do isplate.

Preinačena je presuda Trgovačkog suda u Splitu broj IX P-128/1998 od 14. travnja 2003. u dijelu kojim je odbijen tužbeni zahtjev za iznos od 74.020,90 USD kao neosnovan i odlučeno: "Dužni su tuženici pod 1. i 2. u roku od 15 dana na ime naknade za štetu zbog gubitka profesije isplatiti tužitelju iznos od 68.041,80 USD u protuvrijednosti u kunama prema prodajnom tečaju Dubrovačke banke d.d., Dubrovnik, uz kamate po stopi koju ta banka priznaje na štedne uloge u USD po viđenju, a koja teče od 14. travnja 2003., do isplate".

Preinačena je presuda Trgovačkog suda u Splitu broj IX P-128/1998 od 14. travnja 2003., i odlučeno je: "Dužni su tuženici u roku od 8 dana naknaditi tužitelju parnični trošak u iznosu od 105.676,43 kn."

U obrazloženju Visoki trgovački sud Republike Hrvatske istaknuo je da za štetu nastalu zbog tjelesne ozljede ili smrti člana posade broda odgovara brodar ako ne dokaže da je šteta nastala zbog njegove krivnje (čl. 161. st. 1. PZ). Sud u odluci pojašnjava da je pri tiskanju sadržaja ove odredbe došlo do tiskarske greške, pa bi formulacija spomenute zakonske odredbe trebala glasiti: "...odgovara brodar ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje." Dakle, brodar mora dokazati da nije kriv za tjelesnu ozljedu, odnosno smrt člana posade broda. Radi se o odgovornosti na temelju pretpostavljene krivnje.

Za štetu iz stavka 1. ovoga članka nastalu od opasne stvari ili opasne djelatnosti, brodar odgovara prema općim propisima o odgovornosti za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti (čl. 161. st. 1. PZ). U ovom slučaju radi se o objektivnoj odgovornosti brodara, koje se može osloboditi ako je šteta nastala djelovanjem više sile, oštećenikovom radnjom ili radnjom treće osobe (čl. 177. ZOO).

Za štetu iz stavka 1. ovoga članka koju član posade broda pretrpi na radu ili u vezi s radom na brodu uslijed nepostojanja uvjeta za siguran rad, brodar odgovara ako ne dokaže da je član posade broda štetu uzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom (čl. 161. st. 3. PZ). Sud ističe da je ova odredba posljedica specifičnosti pomorske djelatnosti. Riječ je o strogoj kauzalnoj odgovornosti brodara koji uvijek odgovara, osim ako se ne oslobodi odgovornosti dokazivanjem kvalificirane krivnje (namjerne ili krajnje nepažnje) člana posade broda kao oštećenika. Brodar snosi rizik za izostanak sigurnih uvjeta za rad na brodu i onda kada je to posljedica više sile ili radnje treće osobe, kao i obične nepažnje pomorca. Na ovaj način uvodi se pooštrena odgovornost brodara (oštrija od objektivne odgovornosti iz članka 161. st. 1. PZ) i može se primijeniti uz ispunjenje tri uvjeta: 1. ozljeda člana posade mora nastati na radu ili u svezi s radom, 2. šteta mora nastati na brodu i 3. šteta mora biti posljedica nepostojanja uvjeta za siguran rad.

Dakle, opći pravni temelj odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede člana posade broda je pretpostavljena krivnja brodara (čl. 161. st. 1. PZ), dok je u dva posebna slučaja predviđena njegova objektivna odgovornost (čl. 161. st. 2. i 3. PZ). Dakle, u slučaju iz čl. 161. st. 1. PZ, radi se o subjektivnoj odgovornosti brodara kod koje se krivnja pretpostavlja. Oštećenik mora dokazati štetnu radnju, štetu i uzročnu vezu između štetne radnje i štete, a štetnikova krivnja se ne dokazuje već se pretpostavlja. Pretpostavlja se samo najniži stupanj brodareve krivnje, obična nepažnja, a svaki viši stupanj krivnje, a to su namjera i krajnja nepažnja, oštećenik je dužan dokazati. Drugim riječima, u ovom slučaju štetnik je dužan dokazati svoju nekrivnju.

U slučajevima iz čl. 161. st. 2. i 3. PZ, radi se o objektivnoj (st. 2.) i pooštrenoj objektivnoj odgovornosti brodara (st. 3.). Objektivna odgovornost brodara postojat će ako oštećenik dokaže štetnu radnju, štetu i uzročnu vezu između štetne radnje i štete.

Slijedom navedenog, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je istaknuo da nije u pravu tužitelj kada tvrdi kako u konkretnom slučaju teret dokaza nikako nije na njemu, već isključivo na tuženicama. Tužitelj smatra kako u ovom slučaju postoji odgovornost tuženika kao imatelja opasne stvari, odnosno osoba koje obavljaju opasnu djelatnost. Međutim, brod se općenito ne smatra opasnom stvari niti se plovidba smatra opasnom djelatnošću, ali pojedine stvari na brodu u upotrebi mogu biti opasne, kao što određene djelatnosti vezane uz samo plovidbu brodom također mogu biti opasne. Stepenice, pa tako i one brodske, ne mogu se u redovnom tijeku stvari smatrati opasnom stvari, ali i to je moguće u određenim slučajevima obzirom na konstrukciju stepenica i način i mjesto njihove upotrebe.

Neovisno o odgovornosti iz čl. 161. st. 1. do 3. PZ, koju u konkretnom slučaju treba primijeniti, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske smatra ispravnim zaključak prvostupanjskog suda o tome kako krivnje ili odgovornosti tuženika za štetu koju je pretrpio tužitelj, u ovom slučaju nema.

Prava i obveze odnosno dužnosti usmjerene ka zajedničkom cilju - osiguranju uvjeta za sigurnu plovidbu te za život i rad na brodu - podijeljene su između brodarka i članova posade. Temeljem njihovih pojedinačnih udjela ili propuštanja u ostvarenju spomenutog cilja, procjenjuje se i udio u odgovornosti svakog od njih u eventualnoj šteti koja nastane na brodu, pa tako i onoj koja nastane kao posljedica ozljeđivanja člana posade.

Postavlja se pitanje u čemu bi se to sastojalo propuštanje tuženika u konkretnom slučaju ili, drugim riječima, u čemu bi se, kako to tvrdi tužitelj, očitovala njihova krivnja za štetu na tužiteljevoj strani.

Tuženci su u konkretnom slučaju osigurali tužitelju odgovarajuću zaštitnu protukliznu obuću, koju je on imao na nogama u vrijeme pada s predmetnih stepenica, a što je nesporno među strankama. Tužitelj je u vrijeme ozljeđivanja obavljao posao trećeg časnika palube na brodu, dakle, obavljao je posao za koji je bio školovan i dodatno obučen. Jedna od dužnosti njegovog radnog mjesta posebno za vrijeme dežurstva (straže), pa i u vrijeme dok je brod vezan u luci radi iskrcavanja tereta, bila je i održavanje mjera sigurnosti na radu za posadu i lučke radnike. Tu činjenicu je sud utvrdio iz sadržaja dopunskog pisanog nalaza i mišljenja sudskog vještaka. Neovisno o tome radi li se o slaboj rasvjeti na palubi broda prilikom iskrcavanja tereta noću, zamašćenosti palube ili drugih dijelova broda po kojima hodaju članovi posade broda ili lučki radnici, nedostajućem dijelu brodske konstrukcije (npr. rukohvata na stepenicama) ili nečim drugom što može dovesti u opasnost život i zdravlje članova posade ili lučkih radnika, treći časnik palube je posebno za vrijeme svojeg dežurstva, dužan poduzeti sve potrebne mjere radi otklanjanja takvih i sličnih opasnosti na brodu koje prijete. Tužitelj prije vlastitog ozljeđivanja nije našao nijednu od spomenutih opasnosti,

kako je to ispravno uočio sudski vještak. Samim time nije smatrao ni potrebnim zatražiti poduzimanje bilo kakve mjere za njihovo otklanjanje. To proizlazi iz činjenice da se toga dana ili točnije, tu večer, nitko osim tužitelja nije pokliznuo ili ozlijedio. Čak štoviše, u vrijeme tužiteljevog ozljeđivanja, pa ni neposredno nakon njega, nitko ni od članova posade broda nije uočio bilo koju od tih ili sličnih opasnosti.

Promjena sadržaja potvrde o ozljedi na radu ili njena dopuna učinjena od strane svjedoka Ž. T. (izjava ovjerena od javnog bilježnika dana 17. svibnja 1997.) upućuje da je ona učinjena isključivo za potrebe predmetnog postupka, ali samo u svrhu eventualnog popravljivanja tužiteljevog pravnog položaja. Konačno, ova izjava je i sastavljena na tužiteljevo traženje.

Naime, za postojanje odgovornosti ili krivnje tuženika za predmetnu nezgodu, tužitelj je trebao dokazati postojanje štetne radnje na strani tuženih, štete na svojoj strani i uzročne veze između njegove štete i štetne radnje tuženika kao štetnika (čl. 161. st. 1. i 2.) ili dokazati da baš u konkretnom slučaju tuženici nisu osigurali uvjete za siguran rad (čl. 161. st. 3. PZ).

U postupku je utvrđeno da je brodar tužitelju osigurao odgovarajuću zaštitnu protu-kliznu radnu obuću, a sa stajališta ocjene sigurnosti rada na brodu konstrukciju stepenica kojima se spuštao tužitelj u vrijeme ozljeđivanja odobrio je odgovarajući brodski registar. Neovisno o tome kolika je širina nogostupa na ovim stepenicama ili koliki je razmak među njima, pa čak i neovisno o tome jesu li stepenice imale rukohvate ili ne (u trenutku tužiteljevog ozljeđivanja), njihovu upotrebu u takvom konstrukcijskom stanju odobrilo je nadležno tijelo, koje je tuženicima izdalo odgovarajuće brodske svjedodžbe, uključujući i one koje se odnose na postojanje sigurnih uvjeta za život i rad na brodu.

Pored naprijed navedenog, tužitelj i po mišljenju Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske do zaključenja glavne rasprave nije dokazao (čl. 219. st. 1. ZPP) da stepenice u vrijeme njegovog ozljeđivanja nisu imale rukohvate. Suprotna tužiteljeva tvrdnja ne proizlazi iz fotografija koje je on priložio u spis, za razliku od fotografija priloženih u spis od strane tuženika, iz kojih je jasno vidljivo postojanje rukohvata.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u konkretnom slučaju smatra da nije presudno postojanje rukohvata na predmetnim stepenicama ili širina nogostupa na stepenicama ili razmaka među njima, već je odlučno pitanje je li masnoće na tim stepenicama u vrijeme tužiteljevog pokliznuća bilo ili ne, i što je još važnije, ako je i bilo, je li ta masnoća mogla doprinijeti tužiteljevom padu, ili još jasnije, jesu li na taj način možda tuženici propustili osigurati uvjete za siguran rad na brodu (čl. 161. st. 3. PZ)?

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske smatra da činjenice utvrđene u postupku ne upućuju s dostatnim stupnjem vjerojatnosti da je masnoće na palubi

ovog broda bilo, a time ni da je ona bila prenesena i na nogostupe predmetnih stepenica. Sud se oslanja na pisani nalaz i mišljenje sudskog vještaka i njegovu dopunu, čijem nalazu i mišljenu poklanja punu vjeru kao objektivnom, stručnom i nepristranom, a u kojem vještak ističe da eventualno postojanje masnoće i na nogostupima predmetnih stepenica (koje nije dokazano; čl. 219. st. 1. ZPP), (sve da je i postojalo), nije moglo biti od utjecaja na tužiteljevo pokliznuće.

Naime, vještak jasno upućuje kako masnoća teško može izravno doći na nogostupe ovih stepenica, već samo posredno, njenim prijenosom sa zauljenih mjesta na palubi putem cipela članova posade ili lučkih radnika. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske smatra odlučnim da je ove masnoće na stepenicama i bilo, što nije dokazano, ona ne bi imala gotovo nikakav učinak na smanjenje trenja između gumenih potplata tužiteljevih radnih cipela i rešetkaste konstrukcije površine nogostupa stepenica, koja onemogućuje zadržavanje tekućine na njoj. Hodanje po takvoj podlozi u zaštitnoj obući s gumenim đonom povećava trenje jer se težina osobe u tim cipelama raspoređuje na manju površinu pa se elastični gumeni đon profilira oko rešetkaste podloge, što uvelike isključuje mogućnost klizanja.

Sasvim drukčiji slučaj zasigurno bi bio da se ovdje radilo o dokazanoj zamašćenosti ravne i glatke brodske palube i pokliznuća i pada tužitelja na takvoj palubi. Već samo životno iskustvo ukazuje kako na takvoj palubi od pokliznuća ne može zaštititi ni radna obuća s gumenim đonom.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske smatra da se tuženike ne može smatrati krivima, a time ni odgovornima za štetu koju je padom pretrpio tužitelj, ni po kojoj zakonskoj osnovi propisanoj PZ ili ZOO. Odatle i neosnovanost tužbenog zahtjeva u dijelu koji se odnosi na isplatu nematerijalne štete u vidu pretrpljenih bolova, straha, duševnih bolova, kao i isplatu materijalne štete u vidu izgubljene zarade i rente. Tužitelj je bio osposobljen i opremljen za rad u opisanim uvjetima, pa tako i osposobljen za korištenje predmetnih stepenica, kojima je sigurno mnogo puta ranije prošao. Ovdje se očito radilo o tužiteljevoj nedovoljnoj pažnji i stoga slučaju koji mu se dogodio, a posljedice slučaja snosi onaj koga je slučaj pogodio.

Pored svega navedenog, tužitelj u konkretnom slučaju nije ostao u cijelosti bez pravne zaštite. Zato su se pobrinuli tuženici, sklapanjem NKU, kao i sklapanjem odgovarajućeg ugovora o osiguranju protiv nezgoda.

Odredbom čl. 22. NKU i njegovog Dodatka broj 1. od 6. svibnja 1994., te odredbom čl. 5. Skupne police osiguranja protiv nezgoda od 1. siječnja 1994., propisano je pravo člana posade na odgovarajuću naknadu zbog nastupanja trajne invalidnosti ili gubitka profesije, neovisno o krivnji za njihovo nastupanje. Tako je za časnike za slučaj gubitka njihove profesije nastale trajnim invaliditetom bila propisana naknada u najvišem iznosu od 80.000,00 USD.

Prema ocjeni Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske prvostupanjski sud je pogrešno utvrdio da odgovarajući iznos dosuđuje tužitelju na ime gubitka profesije jer je tužitelju dosudio samo razmjerni iznos od 80.000,00 USD sukladno utvrđenom invaliditetu od 15%, dakle na temelju utvrđenja koje isključuje gubitak profesije. Prvostupanjski sud je na taj način utvrdio tužitelju naknadu od 12.000,00 USD, ali je taj iznos umanjio za iznos od 6.029,90 USD, koji je tužitelju isplaćen od osiguratelja tuženika.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske ukazuje na nesuglasnost između nalaza i mišljenja sudskih vještaka koji su svoj nalaz i mišljenje veoma jasno i detaljno obrazložili za potrebe predmetnog postupka, posebno onog danog od strane vještaka medicine rada, koji u potpunosti isključuju da bi tužitelj izgubio radnu sposobnost za obavljanje poslova časnika palube, i sasvim suprotnog sadržaja rješenja Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje donesenog u odnosu na tužitelja dana 4. studenoga 1999., kojim je utvrđeno njegovo pravo na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad. Nepobitna je činjenica kako je sud vezan utvrđenjima iz konačnog i pravomoćnog rješenja nadležnog tijela kojim se utvrđuje profesionalna nesposobnost (VSRH, Rev 1259/01 od 10. listopada 2001.) i stoga nema pravne mogućnosti za suprotno utvrđenje tijekom sudskog postupka.

Slijedom navedenog, tužitelj u konkretnom slučaju zbog gubitka profesije ima temeljem odredbi NKU i police osiguranja pravo na punu naknadu od 80.000,00 USD, umanjenu za iznos naknade od 6.029,90 USD, koja mu je već isplaćena od strane osiguratelja tuženika (čl. 22. st. 3. Dodatka 1. NKU). Stoga je Visoki trgovački sud Republike Hrvatske potvrdio pobijanu odluku prvostupanjskog suda u nepobijanom dosuđujućem dijelu točke I. njene izreke kojom je tužitelju dosuđen iznos od 5.979,10 USD (čl. 368. ZPP), ali je ona ujedno i preinačena u dijelu kojim je tužbeni zahtjev odbijen za iznos od 74.020,90 USD, na način da je odlukom Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske iz točke 2. izreke tužitelju dosuđen još i iznos od 68.041,80 USD (ukupno 74.020,90 USD = 80.000,00 USD – 6.029,90 USD; čl. 373. st. 1. st. 4. ZPP).

Dr. sc. Vesna Skorupan Wolff, znanstvena savjetnica
Jadranski zavod HAZU

Summary:

ACCIDENTAL LOSS IS THE SOLELY RISK OF THE INJURED PARTY

It was established that the plaintiff fell and injured himself while descending the stairs on the ship deck in the ordinary course of his professional duties, for which he had been formally educated and additionally trained. In respect of this loss event, the court concluded that there was no fault on the part of the ship owner, because the ship owner had provided safe working conditions and adequate protective equipment to the plaintiff as a crewmember. Hence, accidental loss is the solely risk of the injured party in this case.